

Vaasan hallinto-oikeus

Diaarinumero 00602/20/5129

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös ympäristönsuojelulain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

24.9.2021

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **1.10.2021 (7 pv)**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 24.9.2021 nro 21/0126/3, valitus ympäristölupa-asiassa, ympäristöluvan myöntäminen tuulivoimaloille, Huittinen.

Luvan hakija

Lännen Lintu Oy

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **24.9.–1.11.2021** Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:

<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet ja valitusaika

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. **Valitusaika päättyy 1.11.2021.**

Vaasan hallinto-oikeus**Päätös**

Antopäivä
24.09.2021

Päätösnumero
21/0126/3

Diaarinumero
00602/20/5129

Asia Valitus ympäristölupa-asiassa

Muutoksenhakija ja luvanhakija

Lännen Lintu Oy

Päätös, johon on haettu muutosta

Etelä-Satakunnan ympäristölautakunta 17.4.2020 (14.4.2020 § 46)

Asian aikaisemmat vaiheet

Vaasan hallinto-oikeus on 29.6.2017 antamallaan päätöksellä 17/0235/2 kumonnut Huittisten kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätöksen 27.11.2015 (18.11.2015 § 85), ja katsonut, että Lännen Lintu Oy:n Huittisissa sijaitsevien tuulivoimaloiden toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella ympäristölupaa. Toiminnasta saattaa päätöksen mukaan aiheutua naapurussuhdelain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta melu- ja välkevaikutusten vuoksi. Korkein hallinto-oikeus ei ole muuttanut hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta 27.7.2018 antamallaan päätöksellä taltionumero 3621.

Valituksenalainen päätös

Etelä-Satakunnan ympäristölautakunta on päätöksellään 17.4.2020 (14.4.2020 § 46) myöntänyt Lännen Lintu Oy:lle ympäristöluvan kahden tuulivoimalaitoksen toimintaan Huittisissa kiinteistöllä Pahkion vuori (102-434-15-28). Päätös sisältää lupamääräykset 1–19.

Lupamääräykset 3–8 ja 13–18 kuuluvat seuraavasti:

Melu

3. Tuulivoimaloiden aiheuttama melutaso ei A-painotettuna keskiäänitasona saa pysyvän asutuksen eikä loma-asutuksen piha-alueilla ulkona ylittää päiväaikana kello 7–22 tasoa 45 dB (L_{Aeq}) eikä yöaikana kello 22–7 tasoa 40 dB (L_{Aeq}).
4. Tuulivoimaloiden aiheuttama ulkomelumittauksiin perustuvien mallinnuksien määritelty tai sisätiloissa mitattu melutaso asunnoissa ei saa ylittää STM:n asutuksen 545/2015 liitteessä 2 määriteltyjä toimenpiderajoja.
5. Toiminnanharjoittajan tulee tehtyihin mittauksiin ja mallinnuksiin sekä olosuhteiden olennaisesti muuttuessa muihin tarvittaviin selvityksiin perustuen olla selvillä tuulivoimaloista aiheutuvasta melutasosta asuntojen pihoilla erilaisissa tuuliolosuhteissa ja voimalaitosten käyttötilanteissa.
6. Tuulivoimaloiden aiheuttamaa melua on rajoitettava käyntinopeutta säätämällä, käyntiaikaa vähentämällä tai muilla keinoilla, jos jonkin asuinrakennuksen pihalla tai sisätiloissa tuulivoimaloista aiheutuva melutaso ilman rajoittamista ylittäisi lupamääräyksissä 3 tai 4 määrätyn melutason.

Välke

7. Tuulivoimaloista ei saa aiheutua todellista välkettä vaikutusalueella olevissa asunnoissa eikä niiden pihoilla yli 8 tuntia vuodessa eikä yli 30 minuuttia vuorokaudessa.
8. Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä tuulivoimaloiden aiheuttaman todellisen välkkeen määrästä ja tarvittaessa rajoitettava tuulivoimaloiden toimintaa niin, että lupamääräyksen 7 rajat eivät ylity.

Toiminnan tarkkailumääräykset

13. Tuulivoimalaitosten käytön tarkkailua varten on laadittava ja esitettävä neljän kuukauden kuluessa tämän lupapäätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta lukien ympäristönsuojeluviranomaisen hyväksyttäväksi tarkkailuohjelma. Tarkkailuohjelmassa on selvitettävä, miten lupamääräyksessä 16 mainittuja asioita tarkkaillaan. Tarkkailuohjelmassa on lisäksi yksityiskohtaisesti selvitettävä, miten tuulivoimaloita tarkkaillaan ja käytetään eri tuuliolosuhteissa ja eri vuoden- ja vuorokauden aikoina niin, että lupamääräyksissä 3–4 määrätty melurajat eri asuinkiinteistöillä eivät ylity sekä lupamääräyksessä 7 mainitut välkkeen aikarajat eivät ylity.
14. Toiminnan tai olosuhteiden muuttuessa niin, että melutason asuinkiinteistöillä arvioidaan olennaisesti lisääntyvän, on toiminnanharjoittajan tehtävä tuulivoimaloiden melutasosta uudet melumittaukset ja selvitykset. Mittaukset on teetettävä kulloinkin voimassa olevien tuulivoimamelun mittausta ja selvittämistä koskevien valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.
15. Tarkkailumääräysten hyväksymistä koskevassa päätöksessä viranomainen voi tarkentaa laitoksen tarkkailua koskevia yksityiskohtaisia määräyksiä.

Raportointi

16. Toiminnanharjoittajan on edellisen vuoden osalta vuosittain helmikuun loppuun mennessä raportoitava Huittisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle tuulivoimaloiden toiminnasta seuraavat tiedot:

- a) tuulivoimalaitoksen käyttöaika tuulimyllykohtaisesti
- b) tiedot toiminnan pysäytyksistä sekä niiden ajankohdista, syistä ja kestosta tuulimyllykohtaisesti
- c) Tuotettu energiamäärä tuulimyllykohtaisesti
- d) Tiedot melu- ja välkerajoitusten ylityksistä, niiden ajankohta, kesto ja altistuneet asuinkiinteistöt
- e) Tiedot tuulivoimalaitosten toiminnan rajoittamistoimista tai muista torjuntatoimista siksi, että melu- tai välkerajat olisivat ilman rajoittamista tai torjuntatoimia ylittyneet. Toimenpiteet, niiden ajankohta ja kesto.
- f) Tiedot toiminnassa syntyneistä jätteistä, niiden arvioitu määrä jätejakeittain ja käsittelypaikat, mihin jätteet on toimitettu
- g) Häiriö- ja poikkeustilanteet, niiden aiheuttamat vaaratilanteet, ympäristövaikutukset ja päästöt
- h) Kuolleita lintuja koskevat havainnot tuulivoimalaitoksen läheisyydessä
- i) Saamansa mahdolliset toimintaa tai ympäristövaikutuksia koskevat valitukset

Lännen Lintu Oy:n on lisäksi ilmoitettava mahdollisista häiriö- ja poikkeustilanteista sekä mahdollisista melu- ja välkerajoitusten ylityksistä viipymättä ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Muut määräykset

17. Toiminnanharjoittajan tulee olla selvillä toimialansa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisestä ja varauduttava laitoksen toimintaan soveltuvan tekniikan käyttöönottoon. Uuden tekniikan käyttöönottoa voidaan vaatia, jos siten voidaan olennaisesti vähentää ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta ja siitä ei aiheudu kohtuuttomia kustannuksia.

Toiminnan lopettaminen tai muuttaminen

18. Tuulivoimalaitoksen rakenteiden tai toiminnan olennainen muuttaminen niin, että haitalliset ympäristö- tai terveysvaikutukset lisääntyvät, on kielletty.

Päätöksen perustelut

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Toimittaessa hakemuksessa ja lupamääräyksissä esitetyllä tavalla toiminta täyttää ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset. Lupapäätöstä annettaessa on muutoinkin otettu huomioon mitä yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi säädetään.

Toimittaessa tämän päätöksen mukaisesti laitoksen toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa, merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, haittaa luonnolle ja sen toiminnoille, luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai

melkoista vaikeutumista, ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä, ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä, vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle, maaperän, pohjaveden vesistön tai meren pilaantumista, erityistä luonnonolosuhteiden huonontumista, vedenhankinnan tai muun yleiseltä kannalta tärkeän käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella eikä eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa tarkoitettua kohtuutonta räsitusta. Toiminta täyttää jätelain vaatimukset jätteiden määrän vähentämisestä ja jätteiden hyödyntämisestä. Määräyksiä annettaessa on otettu huomioon toiminnan aiheuttama pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski. (Ympäristönsuojelulaki, YSL 49 §)

Lupamääräysten perustelut

Lupamääräykset 3–4. Määräykset on annettu pilaantumisen ehkäisemiseksi ja asetuksissa annettujen ohjearvojen noudattamiseksi. Melupäästöjen rajoittamista koskevalla määräyksellä ehkäistään tuulivoimalaitosten melusta aiheutuva ympäristö- ja terveyshaitta kokonaisuutena sellaiselle tasolle, joka on siedettävää. Tuulivoimalan ei vuonna 2019 tehtyjen mittausten perusteella katsota sisältävän sellaista kapeakaistaisuutta tai impulssimaisuutta, joka edellyttäisi lisäyksiä mittaustulokseen asetusten perusteella, ja sykkinnän lisäämisestä mittaustulokseen ei lainsäädännössä ole määräyksiä. (YSL 52 §, VNA 1107/2015, VNA 545/2015)

Lupamääräys 5. Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, -riskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. (YSL 6 §)

Lupamääräys 6. Toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta tai rajoittaa mahdollisimman vähäiseksi. (YSL 7 §, 52 §)

Lupamääräys 7. Määräys on annettu pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys perustuu Ruotsissa ja Saksassa käytössä oleviin välkkeen suositusarvoihin. (YSL 52 §)

Lupamääräys 8. Selvilläolovelvollisuus välkkeen määrästä on edellytyksenä sille, että asutukselle haittaa aiheuttavan välkkeen määrää voidaan tarvittaessa ehkäistä tuulivoimalaitosten tilapäisellä pysäyttämällä tai muilla keinoin. (YSL 6 §)

Lupamääräys 13. Tarkkailuohjelman esittäminen on tarpeen tuulivoimaloista aiheutuvien haittojen, erityisesti melun ja välkkeen rajoittamiseksi sekä ympäristövaikutusten selvilläolovelvollisuudesta huolehtimiseksi. Tarkkailuohjelmasta on käytävä selville, miten määrättyjä melu- ja välkerajoja tarkkaillaan, jotta rajojen ylitykset pystytään ehkäisemään. Luvan hakijalta on lupahakemuksen täydennyspyynnössä (29.1.2019) pyydetty selvitystä siitä, miten asetuksen meluohjearvot pystytään alittamaan. Koska selvitystä lupahakemuksen täydennyksenä ei saatu, on tarkkailuohjelmassa tarpeen selvittää, miten voimalaitosten tarkkailun ja käytön avulla luparajat alitetaan. (YSL 6 §, 62 §, 64 §)

Lupamääräys 14. Lupamääräyksellä ennakoidaan tilannetta, jossa voimalaitosten toiminnassa mahdollisesti havaituista muutoksista olisi seurauksena melun

lisääntymistä. Annetun tarkkailumääräyksen perusteella toiminnanharjoittaja olisi tällöin velvollinen mittaamaan ja selvittämään melun suuruuden ja vaikutukset uudelleen. (YSL 62 §)

Lupamääräys 15. Viranomaisen on mahdollista ottaa kantaa voimalaitosten tarkkailun yksityiskohtiin vasta sen jälkeen, kun ehdotus tarkkailuohjelmasta saadaan, ja tarkentavien määräysten antaminen tarkkailusta on vasta sitten mahdollista. (YSL 62 §, 64 §, 65 §)

Lupamääräys 16. Luvassa on määrätty, miten tuulivoimalaitosten tarkkailun tulokset toimitetaan valvontaviranomaiselle. (YSL 62 §)

Lupamääräyksellä 17 veloitetaan toiminnanharjoittaja noudattamaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) ja ympäristön kannalta parhaan käytännön (BEP) periaatteita. Lupamääräyksellä veloitetaan toiminnanharjoittaja myös jatkossa ottamaan uutta käyttökelpoista tekniikkaa soveltuvin osin käyttöön, mikäli siten voidaan olennaisesti vähentää päästöjä ilman kohtuuttomia kustannuksia. (YSL 52 §, 53 §)

Lupamääräys 18. Lupamääräyksellä ehkäistään sellaisia haitallisia ympäristövaikutuksia, joita voisi aiheutua ilman lupaa tapahtuvasta voimalaitosten toiminnan tai rakenteiden muuttamisesta. (YSL 29 §, 52 §)

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Lännen Lintu Oy:n on valituksessaan katsottava ensisijaisesti vaatineen, että ympäristölupapäätöksestä poistetaan lupamääräykset 13–18.

Toissijaisesti yhtiö on vaatinut lupamääräyksen 13 osalta määräajan pidentämistä 1,5 vuoteen ja lupamääräyksen 16 osalta, että lupamääräyksen c, d, e, h ja i kohdat poistetaan.

Lännen Lintu Oy on perustellut vaatimuksiaan seuraavasti:

Lupamääräyksessä 13 edellytetyn tarkkailuohjelman laatiminen on tarpeetonta, sillä laitoksen toiminnasta voidaan muutenkin pitää yleisluonteista kirjanpitoa. Mikäli tarkkailuohjelman laatiminen katsotaan tarpeelliseksi, tarkkailuohjelman laatimiselle asetettu määräaika tulisi pidentää neljästä kuukaudesta vähintään 1,5 vuoteen.

Lupamääräys 14 on tarpeeton ja epätasällinen, koska siitä ei käy ilmi, kenen arvio melutason lisääntymisestä on ratkaiseva melumittaus- ja -selvitysvelvoitteen syntymiseksi. Melumittaukset ovat kalliita, joten niiden tarve tulee arvioida puolueettomien viranomaishavaintojen ja -tutkimusten perusteella.

Lupamääräys 15 liittyy kumottavaksi vaaditussa lupamääräyksessä 13 tarkoitettuun tarkkailuohjelmaan. Määräys on lisäksi epäselvä ja hallinnon suhteellisuusperiaatteen kannalta ongelmallinen, koska tarkkailuohjelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin määräyksen perusteella antaa lisää yhtiön toimintaa haittaavia tarkkailumääräyksiä.

Yhtiön mukaan ainakin lupamääräyksen 16 c, d, e, h ja i kohdat ovat ympäristövalvonnan kannalta tarpeettomia. Yhtiö on lisäksi tuonut esille, että c kohdassa tarkoitettujen yksittäisen tuulivoimalan tuottaman energian määrää koskevat tiedot ovat liikesalaisuuksia. D ja e kohdissa on edellytetty kohtuuttoman yksityiskohtaista päästöraportointia suhteessa toiminnan vähäisiin päästöihin ja päästöriskeihin. H kohdassa on edellytetty kuolleiden lintujen laskentaa, vaikka voimalat eivät sijoitu linnuston kannalta tärkeälle alueelle. I kohdassa on edellytetty valitusten dokumentointia ja seurantaa, vaikka valitukset tulisi osoittaa viranomaiselle eikä toiminnanharjoittajalle.

Lupamääräyksen 17 perusteella on tulkinnanvaraista, mitä toimenpiteitä toiminnanharjoittajalta edellytetään teknisten investointien osalta. Määräys on valvonnan kannalta tarpeeton ja toiminnanharjoittajalle kohtuuton.

Lupamääräys 18 on tarpeeton, koska voimalaitoksen rakenteiden olennainen muuttaminen on maankäyttö- ja rakennuslailla säädeltyä eikä ympäristönsuojelulain perusteella luvanvaraista toimintaa.

Kokonaisuudessaan lupamääräykset 13–18 ovat ankaria ja tarpeettomia eivätkä vastaa muiden samanlaisten laitosten lupamääräyksiä. Lännen Lintu Oy on tältä osin viitannut vertailukohtana toisen yhtiön Kauhajoella sijaitsevan 2,5 MW:n suuruisen tuulivoimalan ympäristölupamääräyksiin.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Ympäristölupapäätöstä koskeva luvan hakijan valitus on annettu tiedoksi julkisella kuulutuksella ja asianosaisille on varattu mahdollisuus vastineen antamiseen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on vastineessaan todennut muun ohella, että tarkkailua koskevat lupamääräykset 13–15 ja raportointia koskeva lupamääräys 16 ovat tavanomaisia ja tarpeellisia toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuuden ja valvonnan vuoksi.

Lupamääräyksen 13 perustelut ovat epäselvät. Tarkkailusuunnitelman laatimiselle voidaan asettaa neljää kuukautta pidempi määräaika. Lisäksi lupamääräys 14 on osin tulkinnanvarainen, mutta kuitenkin tarpeellinen.

Lupamääräyksen 16 c kohdassa tarkoitettujen laitosten tuottamaa energiamäärää koskevien tietojen raportointi ei ole välttämätöntä päästötarkkailun tai ympäristövalvonnan kannalta. Myöskään 16 h kohdassa edellytetty kuolleiden lintujen havainnointi ei ole välttämätöntä, koska havainnointi on käytännössä vaikea toteuttaa ja sen tulokset olisivat sattumanvaraisia. Jotta saataisiin käsitys tuulivoimaloihin törmänneiden kuolleiden lintujen määrästä, tulisi tiedot kerätä joko pitkältä aikaväliltä järjestelmällisesti tai tekemällä kertaluonteisesti selvitys määrättyltä lyhyemmältä ajanjaksolta. Sen sijaan 16 i kohdan mukainen toiminnanharjoittajan velvoite raportoida saamistaan valituksista ympäristönsuojeluviranomaiselle on tarpeellinen.

Lupamääräykset 17 ja 18 eivät ole välttämättömiä, sillä lupamääräystä 17 vastaava sääntely sisältyy ympäristönsuojelulain 89 §:ään, ja lupamääräyksen 18 mukaiseen toiminnan olennaiseen muuttamiseen on ympäristönsuojelulain

29 §:n perusteella joka tapauksessa oltava lupa. Vastaavat määräykset on kuitenkin usein informatiivisina sisällytetty lupiin.

Etelä-Satakunnan ympäristölautakunta on lausunnossaan todennut, että lupapäätöksestä ei voida poistaa ympäristönsuojelulain 62 §:ssä edellytetyt tarkkailumääräyksiä (lupamääräykset 13–15) ja raportointimääräyksiä (lupamääräys 16). Ympäristölautakunta on edellyttänyt erillisen tarkkailusuunnitelman laatimista ympäristönsuojelulain 64 §:n perusteella, koska luvanhakija ei ole täydennyspyynnöstä huolimatta antanut selvitystä siitä, miten luvassa edellytetyt meluohjeet pystytään alittamaan. Mikäli luvassa määrättyä melun ja välkkeen raja-arvoja ei tarkkailtaisi, ei toiminnan valvonta ja raja-arvojen noudattaminen olisi käytännössä mahdollista. Myös voimalaitoksen toiminnan rajoittaminen tietyissä meluraja-arvot ylittävissä tilanteissa lupamääräyksen 6 edellyttämällä tavalla ei olisi mahdollista ilman tarkkailua. Tarkkailuohjelman tarkoitus ei ole toiminnan jatkuva yksityiskohtainen dokumentointi, vaan keskeinen seikka on se, että tarkkailuohjelmassa esitettävällä tavalla tunnistetaan tilanteet, jolloin määrätty melu- ja välkeraja-arvot uhkaavat ylittyä ja ylitykset voidaan estää.

Lupamääräyksessä 14 on tarkoitettu viranomaisen arviota melutason muutoksista. Tarkkailuohjelman hyväksymistä koskeva lupamääräys 15 täydentää osaltaan lupamääräystä 13. Raportointimääräykset on annettu, koska ympäristönsuojelulain 62 §:n mukaan luvassa on määrättävä, mitä tarkkaillaan ja miten tarkkailun tulokset toimitetaan viranomaiselle. Tuotannon määrä on tavanomainen raportoiva tieto, mutta se voidaan yrityksen pyynnöstä pitää salassa.

Kohdassa 16 d ja e edellytetyt raportoitavat tiedot ovat kaikkein olennaisimmat ympäristövaikutuksia aiheuttavat seikat, joista on saatava yksityiskohtaista tietoa valvonnan näkökulmasta. Kuolleita lintuja ei luvassa ole edellytetty järjestelmällisesti havainnoimaan, mutta mikäli niitä havaitaan esimerkiksi yrityksen normaalin omavalvonnan yhteydessä tai ulkopuolisten tekemien ilmoitusten johdosta, on kuolleet linnut mainittava vuosiraportissa. Mahdollisista toiminnanharjoittajalle tehdyistä valituksista on valvonnan kannalta tarpeellista saada tieto.

Lupamääräys 17 perustuu ympäristönsuojelulain 53 §:ään ja sitä sovelletaan kyseisen lainkohdan reunaehtojen ja kohtuullisuusperiaatteen rajoissa. Lupamääräyksellä 18 ei ole otettu kantaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen luvanvaraisuuteen vaan toiminnan ja rakenteiden olennaiseen ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun muuttamiseen, joka lisää toiminnan ympäristö- ja terveysvaikutuksia.

Vertailu muiden tuulivoimatoimijoiden ympäristölupamääräyksiin ei ole tarkoituksenmukaista, koska luvat ovat luonteeltaan yksilöllisiä ja sidonnaisia toiminnan sijaintiin ja vaikutuksiin.

Lännen Lintu Oy on vastaselityksessään uudistanut valituksessaan esittämänsä ja vaatinut epäselvien ja tulkinnanvaraisten lupamääräysten kumoamista lainvastaisina. Yhtiö on tältä osin tuonut esille, että ELY-keskuksen vastine tukee sen vaatimuksia.

Yhtiö on lisäksi todennut, että lupamääräys 14 on tarpeeton, koska kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi tarvittaessa ympäristönsuojelulain nojalla

määrätä toiminnanharjoittajan teettämään uudet melumittaukset. Lupamääräyksen 16 h kohdan osalta Lännen Lintu Oy toteaa, että sen ei voida edellyttää raportoivan viranomaiselle ulkopuolisten tahojen tekemistä kuolleita lintuja koskevista havainnoista, koska niiden luotettavuus on kyseenalainen. Lupamääräyksen 16 i kohdan osalta valitusta on täydennetty toteamalla, että toiminnanharjoittajalle voi tulla toimintaa koskevia valituksia hyvin eri muodoissa. Lupamääräyksen perusteella on tulkinnanvaraista, millaisista yhteydenotoista tai kuulopuheista viranomaiselle olisi ilmoitettava.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (*selvilläolovelvollisuus*).

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista ja 6 kohdan mukaan muista toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet.

Ympäristönsuojelulain 53 §:ssä säädetään parhaan käyttökelpoisen tekniikan sisällön arvioinnissa huomioon otettavista seikoista.

Ympäristönsuojelulain 62 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkkailun toteuttamiseksi luvassa on määrättävä mittausten menetelmistä ja mittausten tiheydestä. Luvassa on myös määrättävä siitä, miten seurannan ja tarkkailun tulokset arvioidaan ja miten tulokset toimitetaan valvontaviranomaiselle. Toiminnanharjoittaja voidaan määrätä antamaan valvontaa varten myös muita tarpeellisia tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on toimitettava valvontaviranomaiselle säännöllisesti päästöjen tarkkailun tulokset ja muut valvontaa varten tarvittavat tiedot, siten kuin ympäristöluvassa tarkemmin määrätään.

Ympäristönsuojelulain 64 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on esitettävä 62 §:n mukaisen seurannan ja

tarkkailun tai 63 §:n mukaisen yhteistarkkailun järjestämisestä erillinen suunnitelma lupaviranomaisen, valvontaviranomaisen tai kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi. Suunnitelma on toimitettava viranomaiselle niin ajoissa, että seuranta ja tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana.

Ympäristönsuojelulain 65 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomainen tai 64 §:n mukaisen suunnitelman hyväksynyt viranomainen voi tarvittaessa muuttaa antamiaan tarkkailumääräyksiä tai hyväksymäänsä suunnitelmaa luvan tai suunnitelman voimassaolosta huolimatta.

Ympäristönsuojelulain 89 §:ssä säädetään ympäristöluvan muuttamisesta muun ohella valvontaviranomaisen aloitteesta.

Ympäristönsuojelulain 175 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään, että valvontaviranomainen voi tietyissä tilanteissa määrätä toiminnanharjoittajan selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset.

Hallintolain 6 §:ssä säädetään hallinnon oikeusperiaatteista.

Hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun, sekä mainittava sovelletut säännökset.

Asiassa saatu selvitys

Lännen Lintu Oy:n vuonna 2012 käyttöönotetut tuulivoimalat on rakennettu 25.6.2008 tehdyn suunnittelutarveratkaisun sekä 3.3.2010 myönnetyn ja 1.12.2011 muutetun rakennuslupan perusteella. Voimaloiden teho on 1,8 MW, kokonaiskorkeus 115 metriä ja roottorin halkaisija 70 metriä. Lähimmät asuinrakennukset sijaitsevat noin 300 ja 600 metrin etäisyydellä tuulivoimaloista.

Tuulivoimaloiden toiminnan on Vaasan hallinto-oikeuden päätöksellä 29.6.2017 (17/0235/2) ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 27.7.2018 taltionumero 3621 katsottu edellyttävän ympäristölupaa.

Lännen Lintu Oy on hakenut 30.11.2018 päivätyllä lupahakemuksella ympäristölupaa tuulivoimaloiden toimintaan, ja Etelä-Satakunnan ympäristölautakunta on valituksenalaisella päätöksellään 17.4.2020 myöntänyt yhtiölle luvan.

Ympäristölupahakemuksen täydennyksenä on kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle toimitettu 14.5.2019 päiväty raportti Lännen Lintu Oy:n Pahkionvuoren E66 tuulivoimaloiden melumallinnus ympäristölupaa varten. Raportin mukaan tuulivoimaloiden laskennallinen melutaso ylittää tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1107/2015) yöaikaisen (kello 22–7) ohjearvon kahden asuinrakennuksen kohdalla. Lisäksi 40 desibelin meluvyöhyke ulottuu kolmannelle asuinrakennukselle asti. Mallinnusraportin mukaan pienitaajuiselle sisätilojen melulle sosiaali- ja terveystiete-

nisteriön asetuksessa asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015) säädetty toimenpideraja ylittyy yhdessä asuinrakennuksessa.

Yhtiö on lisäksi toimittanut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 14.5.2019 päivätyn raportin Lännen Lintu Oy:n Pahkionvuoren tuulivoimaloiden melumittaukset 2019 ympäristölupahakemusta varten. Raportin mukaan melumittaustulos mittauksen kohteena olleen asuinkiinteistön pihalla oli tuulisuusluokalla 8 m/s (10 metrin korkeudella maanpinnasta) suurimmillaan 40 dB (L_{Aeq}). Mittauksen yhteydessä melussa ei havaittu merkittävää kapeakaistaaisuutta tai impulssimaisuutta. Raportin mukaan pienitaajuiselle sisätilojen melulle asetuksessa (545/2015) säädetty toimenpideraja ei ylittynyt.

Yhtiö on toimittanut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 29.11.2018 päivätyn raportin Lännen Lintu Oy Pahkionvuoren tuulipuisto Välkeselvitys. Raportin mukaan Saksassa ja Ruotsissa sovellettava teoreettinen 30 tunnin vuosittainen välkeraja tai Ruotsissa sovellettava tosiasiallinen 8 tunnin vuosittainen välkeraja eivät ylittyneet yhdenkään asuin- tai lomarakennuksen kohdalla. Päivittäinen teoreettinen välkemäärä ylitti Saksassa sovellettavan 30 minuutin vuorokausirajan yhden asuinrakennuksen kohdalla seitsemällä minuutilla, mutta tosiasiallisen välkemäärän arvioitiin olevan vain neljä minuuttia vuorokaudessa tämänkin rakennuksen kohdalla.

Oikeudellinen arviointi

Asiassa on toiminnanharjoittajan valituksen johdosta ratkaistavana, tuleeko ympäristölupapäätökseen sisältyvät valituksen kohteena olevat lupamääräykset 13–18 poistaa lainvastaisina ja tulisiko päätöksen lupamääräyksiä 13 ja 16 muuttaa valituksessa esitetyin tavoin.

Tarkkailua koskevat lupamääräykset 13–15

Lännen Lintu Oy on ensisijaisesti vaatinut tarkkailuohjelman laatimista koskevan lupamääräyksen 13 poistamista. Ympäristöluvan kohteena olevan tuulivoimatoiminnan merkittävimmät ympäristövaikutukset liittyvät meluun ja välkeeseen. Toiminnanharjoittajan tulee olla selvillä toiminnan päästöistä ja ympäristövaikutuksista suoraan ympäristönsuojelulain 6 §:n nojalla. Kun otetaan huomioon lupaharkintaa varten tehtyjen melumittausten ja -mallinnusten tulokset, hallinto-oikeus katsoo, että lupaviranomaisella on ollut ympäristönsuojelulain 62 ja 64 §:n nojalla peruste edellyttää erillisen tarkkailuohjelman laatimista ja toimittamista viranomaisen hyväksyttäväksi.

Lännen Lintu Oy on vaatinut toissijaisesti tarkkailuohjelman laatimiselle asetetun määräajan pidentämistä 1,5 vuoteen, koska ohjelman laatimiselle asetettu neljän kuukauden määräaika on liian lyhyt. Toiminnanharjoittajan vaatima määräaika on huomattavan pitkä, kun otetaan huomioon, että lainsäädännön lähtökohtana on tarkkailun aloittaminen heti toiminnan käynnistyessä tai muutoin tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräyksessä 13 asetettu neljän kuukauden määräaika ei ole toiminnanharjoittajan kannalta kohtuuton. Yhtiö ei ole esittänyt tarkempia perusteita määräajan pidentämistä koskevalle vaatimukselleen, joten määräaika ei ole syytä muuttaa.

Lännen Lintu Oy on vaatinut uusien melumittausten ja -selvitysten laatimista olosuhteiden muutosten johdosta koskevan lupamääräyksen 14 poistamista. Hallinto-oikeus toteaa, että lupamääräys on ympäristönsuojelulain 52 §:n ja 62 §:n mukainen, tavanomainen ja tarpeellinen ottaen huomioon lupahakemukseen liitetyt tiedot toiminnan ennalta arvioiduista meluvaikutuksista. Valvontaviranomainen voi tarvittaessa määrätä uudet melumittaukset ja -selvitykset suoraan ympäristönsuojelulain 175 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan ympäristönsuojelulain vastaista ympäristön pilaantumista. Säännös ei kuitenkaan muodosta estettä kyseisen lupamääräyksen antamiselle.

Lännen Lintu Oy:n poistettavaksi vaatimassa lupamääräyksessä 15 on todettu, että viranomaisen voi tarkkailumääräysten hyväksymistä koskevassa päätöksessä tarkentaa laitosta koskevia tarkkailumääräyksiä. Lupapäätöksen perusteissa on tältä osin todettu, että tarkkailun yksityiskohtiin on mahdollista ottaa kantaa vasta sen jälkeen, kun toiminnanharjoittaja on toimittanut ehdotuksensa tarkkailuohjelmaksi. Kuten edellä on todettu, tarkkailuohjelman laatimiseen velvoittava lupamääräys 13 on ollut lainmukainen. Myös tarkkailumääräyksen hyväksymistä koskeva lupamääräys 15 on ympäristönsuojelulain 64 §:n mukainen. Tältä osin hallinto-oikeus toteaa lisäksi, että tarkkailumääräyksiä tai hyväksytyä tarkkailusuunnitelmaa voidaan suoraan ympäristönsuojelulain 65 §:n nojalla tarvittaessa muuttaa myös jälkikäteen luvan lainvoimaisuudesta huolimatta.

Raportointia koskeva lupamääräys 16

Lupapäätökseen 16 sisältyvät määräykset tuulivoimaloiden tarkkailutulosten raportoinnista valvontaviranomaiselle. Lännen Lintu Oy on ensisijaisesti vaatinut lupamääräyksen 16 poistamista kokonaisuudessaan ja toissijaisesti ainakin lupamääräyksen kohtia c, d, e, h ja i poistettaviksi tarpeettomina.

Ympäristönsuojelulain 62 §:n mukaan ympäristöluvassa on määrättävä muun ohella siitä, mitä valvontaa koskevia tarpeellisia tietoja on toimitettava valvontaviranomaiselle. Lupaviranomaisella on oikeus määrätä harkintansa perusteella, mitkä ovat oleellisia tietoja toiminnan valvomiseksi. Koko lupamääräystä 16 ei siten ole syytä poistaa yhtiön ensisijaisen vaatimuksen johdosta.

Hallinto-oikeus katsoo, että asiassa saadun selvityksen ja valituksenalaisen päätöksen perustelujen mukaisesti yhtiön toissijaisesti poistettavaksi vaatimia lupamääräyksen 16 kohtia c, d, e, h ja i ei voida pitää lähtökohtaisesti toiminnanharjoittajan kannalta kohtuuttomina tai valvonnan vuoksi tarpeettomina. Tarkkailtavien ja raportoitavien tietojen sisältö tarkentuu edellä lupamääräystä 15 koskevassa arvioinnissa esitetyillä tavoin tarkkailuohjelman vahvistamista koskevan menettelyn yhteydessä. Näin ollen myös raportoitavien tietojen sisältö tullaan lopullisesti ratkaisemaan tuossa toisessa menettelyssä. Tässä vaiheessa lupamääräystä 16 ei ole siten syytä muuttaa myöskään yhtiön toissijaisen vaatimuksen johdosta.

Parasta käyttökelpoista tekniikkaa koskeva lupamääräys 17

Lännen Lintu Oy on vaatinut lupamääräystä 17 poistettavaksi tarpeettomana, kohtuuttomana ja epäselvänä. Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräyksen 17

ensimmäinen virke, jolla toiminnanharjoittaja on veloitettu seuraamaan toimialansa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymistä ja varautumaan laitoksen toimintaan soveltuvan tekniikan käyttöönottoon, perustuu suoraan ympäristönsuojelulain 52 ja 53 §:ään. Lupamääräyksen 17 toisen virkkeen mukaisesti uuden tekniikan käyttöönottoa voidaan ympäristönsuojelulain 89 §:n perusteella vaatia, jos siten voidaan vähentää ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta ilman kohtuuttomia kustannuksia. Viranomaisen harkintavaltaa rajaa tältä osin ympäristönsuojelulain 52 §:n 3 momentti, jonka mukaan toiminnanharjoittajaa ei kuitenkaan voida velvoittaa käyttämään tiettyä tekniikkaa. Lupamääräyksen mukaiset veloitteet ovat tavanomaisia ja ympäristönsuojelulain mukaisia, eikä niitä voida pitää toiminnanharjoittajan kannalta kohtuuttomina. Lupamääräystä 17 ei ole valituksessa esitetyn perustein syytä poistaa.

Toiminnan muuttamista koskeva lupamääräys 18

Lännen Lintu Oy on vaatinut, että ympäristöluvasta poistetaan lupamääräyksen 18 mukainen kieltä rakenteiden tai toiminnan olennaisesta muuttamisesta, koska rakenteiden olennainen muuttaminen on maankäyttö- ja rakennuslailla säädeltyä. Hallinto-oikeus toteaa, että ympäristönsuojelulain mukaisessa lupapäätöksessä ei ole otettu kantaa muutosten maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen luvanvaraisuuteen. Lupamääräyksen sisältö vastaa pääosin ympäristönsuojelulain 29 §:ää, jonka mukaan ympäristöluvanvaraisen toiminnan päästöjä tai niiden vaikutuksia lisäävään tai muuhun toiminnan olennaiseen muuttamiseen on oltava lupa. Lupamääräystä ei ole valituksessa esitetyn perustein syytä poistaa.

Valituksen muut perustelut

Lännen Lintu Oy on valituksessaan viitannut toisen yhtiön toisella paikkakunnalla sijaitsevan 2,5 MW:n suuruisen tuulivoimalan ympäristölupamääräyksiin ja vaatinut lupamääräysten poistamista sillä perusteella, että ne eivät vastaa vastaaville laitoksille asetettuja lupamääräyksiä. Hallinto-oikeus toteaa, että ympäristöluvissa asetettavat määräykset arvioidaan tapauskohtaisesti, eivätkä eri laitoksia koskevat päätökset ole suoraan vertailukelpoisia.

Yhtiö on lisäksi vastaselityksessään katsonut, että valituksenalainen päätös on epäselvä ja sitä ei ole perusteltu hallintolain edellyttämällä tavalla. Hallinto-oikeus katsoo, että valituksenalaisesta päätöksestä käyvät hallintolain 44 §:n vaatimalla tavalla selkeästi ilmi toiminnanharjoittajan oikeudet ja veloitteet. Lisäksi päätöksen perusteluista ilmenevät hallintolain 45 §:ssä edellytetyllä tavalla ne lainkohdat ja seikat, jotka ovat olleet ratkaisun perusteena.

Johtopäätökset

Hallinto-oikeus on edellä mainituilla perusteilla katsonut, että valituksenalaisen päätöksen lupamääräykset eivät ole ympäristönsuojelulain tai hallintolain vastaisia. Näin ollen päätöstä ei ole syytä muuttaa miltei osin.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Huittisten kaupunginhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen saa hakea muutosta.

Muutoksenhaku

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **1.11.2021**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Asian ovat ratkaisseet lainoppinut hallinto-oikeustuomari Kirsi Stark, asessori Laura Portin sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Seppo Järvinen.

Kirsi Stark

Seppo Järvinen

Laura Portin

Esittelijä
Käräjänotaari

Noora Britschgi

Toimituskirjan antaja:

Anu Sara
lainkäyttösihteeri

Jakelu

Päätös ja maksu

Lännen Lintu Oy
oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
(*Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.*)

Jäljennös maksutta

Huittisten kaupungin ympäristön- ja terveysuojeluviranomainen/
Etelä-Satakunnan ympäristölautakunta

Huittisten kaupunginhallitus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

ARS

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaan-
nista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:

<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>